

Nr 64.

Av herrar **Kristensson** och **Persson** i Malmö, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om införande av proportionellt valsätt vid val av de i 71 § riksdagsordningen omförmälda valmän och deras suppleanter.

»Vad tro herrarne, att det väcker för uppseende i utlandet, när chefen eller de ledande i riksbanken ställas på lottning?» — voro de ord, varmed förra året bankdirektör Wallenberg i Första kammaren avslutade sitt anförande vid behandlingen av den bekanta motionen om förändring i riksbankens omorganisation. Tyvärr gick profetian några dagar senare i uppfyllelse. De 48 valmännen kunde inte enas. Kammare stod mot kammare, om dock icke bokstavligt, så i realiteten. Lotten fällde utslaget.

Ett förlitande på »lotten», som försynens tjänare äro nog alla eniga om att anse som mindre ändamålsenligt. Visserligen borde respektive partier var för sig vid så viktiga val framföra goda och kompetenta kandidater, så att större omedelbar fara för riksbanken icke behöver föreligga, om lotten ger det ena eller andra utslaget, men det divisionsansvar och den osäkerhet, som ett sådant sakernas tillstånd innebär, tillika med behörig omsorg om vårt utländska renommé äro tillräckliga skäl för en ändring, varigenom lottdragning i görligaste mån kan undvikas.

Härvidlag tro vi, att det för närvarande är lönlöst att söka genomföra reformer, som icke utgå ifrån och anse, att fortfarande som hittills, låta riksbanken helt och hållet förbliva under Riksdagens garanti och vård. Lottdragning skulle med säkerhet i de flesta tänkbara fall förebyggas, om valet av de 48 valmännen enligt § 71 i riksdagsordningen skedde pro-

portionellt. Det parti eller den association inom riksdagen, som befinner sig i majoritet, finge då i detta fall samma rätt och möjlighet, som förefinnes inom en mängd andra områden för Riksdagens maktutövning och vilka jag ej anser mig behöva här uppräknat, rätten och möjligheten att göra sin vilja gällande. Det parti eller den association åter, som befinner sig i minoritet, hade tillfälle att från *båda* kamrarna insätta personer, som vid den förberedande behandlingen inom valnämnden kunde framlägga dess synpunkter, en förman, som minoriteterna i kamrarna icke nu ha sig garanterad. *Ansvar*et för valet av fullmäktige vilade obetingat på majoriteten. Oppositionen eller minoriteten hade i detta fall, som i en mängd andra, att genom sin kritiks bärighet avvinna den maktställning, som kunde förskaffa densamma majoritet.

Otvivelaktigt kommer man att invända, att politiska synpunkter vid valet skulle kunna komma att göra sig gällande, och att riksbanken bör vara oberoende av sådana. Härtill kan genmälas, att politiska synpunkter redan nu kunna göra sig gällande såväl i fråga om utseende av riksbankens ledning som ock vid val av bankoutskott, vilket som bekant gentemot riksbanken innehar en viss ställning av principal innebörd, och att ännu icke mig veterligt något förslag till omorganisation av riksbanken framkommit, där icke politiska synpunkter fortfarande kunde göra sig gällande. Under alla förhållanden kunna dessa synpunkter spela in vid lagars stiftande, och för riksbanken kommer alltid staten att skriva starkt reglerande lagar. Men, som förut nämnts, för närvarande torde det ej förefinnas utsikter för att undandraga riksdagen dess nuvarande ställning till riksbanken.

För övrigt kan det sättas i fråga, huruvida »politiska synpunkter» a priori äro att betrakta som något ont. Vid all samhällelig maktutövning spelar politiken in. Olika partier hysa olika åsikter, men alla sträva efter eller borde åtminstone i ett sunt samhälle sträva efter att tjäna fosterlandet på bästa sätt. De institutioner, som i likhet med riksbanken för det ekonomiska livet i ett land ha en så oerhörd betydelse, kunna knappast ställas utanför statsmakternas domvärjo.

Att majoriteten i riksdagen skulle på obehörigt sätt utöva sin makt till förfång för berättigade enskilda intressen, därest proportionella val infördes för de 48 valmännen, är föga troligt. I varje fall bör man kunna antaga, att medvetandet om det synnerligen stora ansvaret kommer att vila så tungt på vederbörande, att de gå till verket med den största omsorg om

hela landets väl, och detta så mycket mer som missgrepp eller orättfärdighet från ett partis sida snart skulle hämna sig.

*

Samma valmän utse enligt förut nämnda paragraf i riksdagsordningen fullmäktige i riksgäldskontoret. Dessa mottaga sina instruktioner av majoriteten i riksdagen, ity att gemensam votering vid stridiga beslut av kamrarna, i vad som rör riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, skall äga rum, då sammanjämkning ej kan åstadkommas. Som en naturlig konsekvens härav torde böra betraktas, att samma majoritet inom riksdagen även borde tillförsäkras avgörande inflytande på valet av de fullmäktige, som skola fullgöra besluten. Lotteri är även härvidlag ett ont.

*

Då det torde vara lämpligast, att Kungl. Maj:t låter utarbета de förslag till grundlagsändringar, som eventuell övergång till proportionellt valsätt kan medföra, och då ett sådant förfarande icke behöfver fördröja ett besluts ikraftträdande, tillåta vi oss, på grund av det anförda, hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda frågan om proportionellt valsätt för utseende av de 48 valmän, som omförmälas i § 71 i riksdagsordningen, jämte suppleanter, samt för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 23 januari 1913.

Emil Kristensson.

Nils Persson.